

Summary

The aim of this dissertation is to answer the question of how the visuality of the seal served to represent the towns of the Duchy of Pomerania in the Middle Ages. Visuality is understood here as all aspects of the seal that are perceived visually, i.e. the inscription, the seal image, the shape and size of the matrix, the colour of the seal material used to make the imprint, as well as such technical aspects as the method of securing the imprint and the method of attaching it to the document.

The message contained on the seal reached a wide audience because it was reproduced by repeatedly imprinting the matrix in wax, each time documents were authenticated. In this way, the seal participated in the process of social communication, becoming a medium. This paper attempts to discuss this process, by identifying the senders of the seal message and the circle of recipients.

The dissertation covers towns in the area of the Duchy of Pomerania. The chronological scope covers the period from the appearance of the first town seals before the middle of the 13th century to 1523 - the death of Duke Boguslaw X, whose reign ended the Middle Ages in Western Pomerania. A modern and synthetic treatment of this topic is lacking in the Polish and German literature to date.

In constructing the visual message of their seal, cities used a small repertoire of tried and tested visual elements. This was due to their borrowing of seal patterns from each other and from their owners.

Using semiotic methods, it was possible to establish that municipalities mainly referred to their owners or founders in their pictorial communication, showing their coats of arms, their images or attributes. They also emphasised their urban character by depicting walls, gates and churches on their seals. Symbols of patron saints, representations of the rivers on which the city lay, or signs used on city coins were used to individualise the image. Cities also often represented their name graphically.

Streszczenie

Celem rozprawy jest odpowiedź na pytanie, w jaki sposób wizualność pieczęci służyła do reprezentacji miast Księstwa Pomorskiego w średniowieczu. Wizualność rozumiemy tutaj jako wszystkie aspekty pieczęci postrzegane wzrokowo, tj. inskrypcję otokową, wizerunek napieczony, kształt i rozmiar typariusza, barwę materiału pieczętnego użytego do wykonania odcisku, a także takie techniczne aspekty jak sposób zabezpieczenia odcisku i metoda łączenia go z dokumentem.

Komunikat zawarty na pieczęci trafiał do szerokiego grona odbiorców, ponieważ był powielany poprzez wielokrotne odciskanie tłoka w wosku, każdorazowo przy uwierzytelnianiu dokumentów. W ten sposób pieczęć uczestniczyła w procesie komunikacji społecznej, stawała się medium. W pracy podjęto próbę omówienia tego procesu, poprzez określenie nadawców komunikatu pieczęci i kręgu odbiorców.

W pracy ujęto miasta obszaru Księstwa Pomorskiego. Zakres chronologiczny obejmuje okres od pojawienia się pierwszych pieczęci miejskich przed połową XIII wieku do roku 1523 – śmierci księcia Bogusława X, którego rządy kończą średniowiecze na pomorzu zachodnim. W dotychczasowej literaturze polskiej i niemieckiej brakuje nowoczesnego i syntetycznego ujęcia tego tematu.

Konstruując wizualny komunikat swojej pieczęci, miasta korzystały z niewielkiego repertuaru sprawdzonych elementów wizualnych. Wynikało to z zapożyczenia przez nie wzorców pieczęci od siebie nawzajem oraz od swoich właścicieli.

Wykorzystując metody semiotyki udało się ustalić, że gminy miejskie w przekazie obrazowym głównie odwoływały się do swoich właścicieli lub założycieli, ukazując ich herby, podobizny lub atrybuty. Podkreślały także swój miejski charakter przedstawiając na pieczęciach mury, bramy i kościoły. Do indywidualizacji wizerunku służyły symbole świętych patronów, przedstawienia rzek, nad którymi miasto leżało, czy znaki wykorzystywane na monetach miejskich. Miasta również często przedstawiały graficznie swoją nazwę.